

vati nisu mogli realizovati svoje nacionalne težnje baca g. Bibl na Magjare. Benjamin Kallay izjavio je navodno god. 1903: Moji su zemljaci zlo postupali s Hrvatskom, sprečavali su njezino razvijanje i finansijski je iscrpljivali. To će morati jednoć da plate. Za Franju Ferdinanda veli g. Bibl, da je bio »iskren«, »uvjeren« prijatelj Hrvata. U doba zaoštrenja odnosa između Srbije i Austrije (1909.) rekao je Franjo Ferdinand grofu Bombelles-u: Recite vašim Hrvatima neka samo još ovaj put očuvaju svoju tradicionalnu vjernost. Čim stupim na prijesto, popraviću svu nepravdu, koju su pretrpjeli. Stara je to bila taktika Habsburgovaca!

Srbija i Crna Gora, razumije se, ne uživaju Biblove simpatije. Kako je g. Bibl upućen u kulturnu historiju Srba vidi se po tome, što veli da je Vuk Karadžić osnovao god. 1826. Maticu Srpsku. Osim toga tvrdi za Vuka, da je Srbe »istorijski« prikazao kao najveći narod na zemaljskoj kugli sa 5000 godina starom kulturom. Isus i apostoli da su bili Srbi.

S otvorenim žaljenjem g. Bibl konstatira, da je Austrija godine 1853. zaustavila napredovanje Omer-paše u Crnoj Gori, tom »Rauberstaatu«, jednom od najjačih bedema panslavizma. Njemu ne ide nikako u glavu, da je Austrija mogla da pošalje u Carigrad grofa Leiningena i da je on po naređenju bečkog kabineta objasnio Porti, kako monarhija nije mogla mirno gledati, da se na

njezinoj granici iskorijenjuje kršćansko pleme. Po mišljenju g. Bibla Austrija je morala još i sama da pripomogne Turskoj, da uništi Crnu Goru.

Kad je postalo veoma aktuelno ne samo hrvatsko pitanje, nego pitanje srpsko-hrvatsko ili jugoslavensko, g. Bibl konstatuje, da je austrijskoj vladi nedostajalo svako razumijevanje tog pitanja. I to je svakako tačna konstatacija. Koliko je sam g. Bibl imao razumijevanje za to pitanje vidi se među ostalim i po tome, što veli da je 1903. (ubistvo kralja Aleksandra i kraljice Druge) Austrija propustila neobično povoljan momenat, da se riješi svog nepomirljivog i tvrdokornog neprijatelja jednom »strafekspedicijom«. Sv su psihološki preduslovi postojali, da se takova ekspedicija uspješno izvrši (radikalima imputira da su od 1884—1895. izvršili ništa manje nego 358 političkih umorstava!)

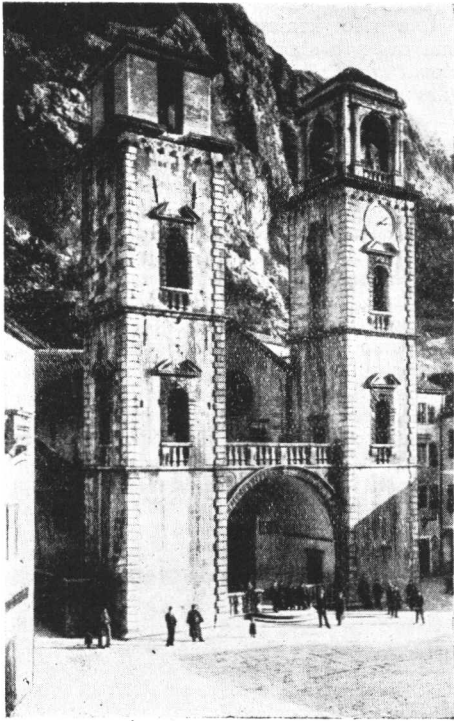
Interesantno je konstatovati, da o čuvenom Friedjungovom procesu ne govori ništa, nego ga samo jednom spominje kao »poznati Friedjungov proces«. I tako bi se dalo još mnogo toga pobrojati za dokaz, da ni u današnje vrijeme njemački istorici ne mogu da se dignu ni do primitivne objektivnosti. Wilson je g. Biblu mjesto heroja postao veliki clown svjetske istorije, jer je odbio primirje, što mu ga je ponudio Burian! Drugi dio svog djela g. Bibl svršava nadom i vjerom u »Anschluss«.

Dr. Milan Prelog.

BILJEŠKE

* Inicijativom sreskog načelnika u Kotoru, g. Petra Šerovića, dobila je Boka prošle, 1929. godine jednu važnu novu kulturnu tekovinu. Obnovljeno je naime »Bokeljsko Starinarsko Društvo« sa sjedištem u Kotoru, koje je bilo osnovano god. 1908., te je zbog rata prestalo raditi. Gosp. Šerović je sazvao konferenciju na koju je pozvao predstavnike svih državnih i samoupravnih vlasti, društava i korporacija, a odaziv bio je izvan svakog očekivanja. Velika vijećnica kotorske općine bila je prepuna najodličnijih ličnosti, načelnika bokeških općina. Istaknuo je, da Boka ne samo, što je raskošno ukrašena svim prirodnim ljepotama, nego je puna i svakovrsnog arheološkog, istorijskog i umjetničkog blaga. Tu su uz ostale starine iz starog vijeka, vrlo važni ostaci starodrevnog Risna, zatim ostaci naših starih naseobina, veličanstvenih hramova, veliko mnoštvo po našu političku i kulturnu historiju važnih dokumenata u državnim i privatnim arhivima, velik broj rijetkih starinskih, rukopisnih i pečatnih knjiga, različitih historijskih i umjetničkih vrijednih slika, različitog skupocjenog

starog pokućstva, oružja, oruđa i odijela itd. Da bi se sve ovo moglo sačuvati, proučiti, srediti i učiniti pristupačnim potrebno je, da se uspostavi starinarsko društvo, koje će zato skrbiti. U potpunom smislu riječi nema u Boki jednog mjestanca, koje bi bilo bez nekog dragocjenog, arheološkog, historijskog ili umjetničkog spomenika, koji bi trebalo sačuvati. Naročito je istakao zasluge dosadanjeg predsjednika Dn. A. Miloševića i kustosa A. Rossi, da se je dosad sačuvao muzej i društvena imovina. Pošto su svi prisutni s oduševljenjem prihvatili predlog sreskog načelnika, prihvaćena su ispravljena i popunjena nova pravila, te se je prešlo na izbor nove uprave. U upravni odbor birana su slijedeća lica: Za predsjednika prepozit stolnog kaptola Don Antun Milošević; za potpredsjednika Dr. Filip Lazarević; za tajnika profesor Josip Hruš; za blagajnika Jovan Givić; za kustosa muzeja Antun Rossi i za bibliotekara prof. Zlokočić. U nadzorni odbor ušli su prota-stavrofor D. Vasiljević, savj. Hektor Dabinović i dir. Julije Anterić. U stručni odbor, koji

Stolna rkt. crkva u Kotoru

Sa izložbe u Osijeku 1929.

Dio Kotorskoga zaljeva

se bira između članova društva, koji se uspješno bave historijom i njenim pomoćnim naukama bili su izabrani Dr. Lazar Tomanić, profesor Tomo Popović, načelnik sreza P. Šerović*), kanonik Dn. Ivo Stjepčević, prof. Rafajlović P., prof. Butorac, Dr. Luković Niko, prof. J. Zgorrelac, prota Kostić M. i O. Rade Benvenuta. Bokelji očekuju uspješan rad imajući na umu, da se po kultu starina mjeri i raspoznaje kultura jednoga naroda.

* Prošle je godine iza osječke jesenske izložbe (o kojoj isp. 18. sv. »Narodne Starine«) bivša oblasna samouprava otkupila izvjesnu količinu narodnih rukotvorina sa namjenom da te stvari pokloni osječkom Gradskom Muzeju. Dobro bi bilo, kada bi se u okviru toga lokalnog muzeja potpuno kreirao etnografski odio muzeja za osječku okolicu.

* Zagrebačke »Novosti« u br. 31. (1930.) objavljuju: »U posljednje vrijeme vode se pregovori između bana primorske banovine dra Tartaglie i bana savske banovine dra Šilovića o vrlo važnim kulturnim problemima na polju naše stare historijske umjetnosti. Tako se saznaje, da je između dvojice bana postignut sporazum u pogledu uređenja

*) On je izabran za pročelnika Stručnog Odbora.

i uzdržavanja muzeja hrvatskih starina u Kninu. Prema tom sporazumu muzej bi bio upravlján direktno od primorske banovine, a u prvom redu imala bi se u tvrđavi izgraditi prostorija za muzej, gdje bi se smještali svi objekti, koje danas muzej posjeduje. Osim toga, kako se saznaje, između banova u toku su predgovori o zajedničkoj akciji glede restauracije i osiguranja starinskih umjetničkih slika i drugih umjetničkih objekata koji su raštrkani po raznim crkvama i manastirima u Dalmaciji i primorju i koji su ovako izloženi kvaru».

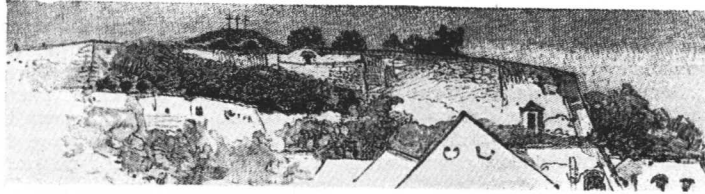
Ulomak pilastra, nađen u kninskoj tvrđavi, sada u muzeju u Kninu.

* Subotički »Dnevnik« priopćio je u svom 31. br. II. godišta (1. II. 1930.) pod naslovom »Naše starine u Mađarskoj« ovaj nada sve značajni članak koji u cijelosti prenosimo:

Veoma je lepo i pohvalno, što naši merodavni krugovi nastoje spasti starine i to naročito umetničke vrednosti, koje su u našoj državi. Nema sumnje, da crkveno-umetničke i arheološke stvari u Južnoj Srbiji i u južnoj Dalmaciji predstavljaju ogromnu kulturnu vrednost, ali nema sumnje, da je važno i da se naše starine umetničke i muzejske vrednosti koje su van granica države takođe spasu.

Ima više krajeva van naše države gde ima ovakvih starina. To su: Austrija, Čehoslovačka, Grčka, Albanija, Rumunija, Bugarska. Turska pa čak i Nemačka, ali nigde ih nema toliko koliko u Mađarskoj. Na prvi pogled ova tvrdnja izgleda gotovo neverovatnom. Kada se međutim pregleda ceo materijal, vidi se da gotovo nema kraja u Mađarskoj gde ne bi bilo tragova našoj staroj civilizaciji i to naročito srpskoj. Interesantno je da naši naučnici, istoričari i arheolozi, iako su se bavili ovim stvarima nisu poklonili dovoljno pažnje opštem pregledu naših starina i može se reći, da je veoma znatan deo ostao potpuno neprimećen. Nigde se, na primer, nije zabeležilo da se u gradu Hodmezevašarhelj nalazi jedno staro srpsko groblje, u kojem su nadgrobni spomenici i nadgrobni krstovi već do pola u zemlji, već su sasvim žuti i neočišćeni, tako da se tek posle dubljeg posmatranja može konstatovati, da su napisi naši, da su slova ćirilska i da su puni čisto pravoslavnih motiva. U samome gradu već više od 100 godina nema ni jednoga Srbina (»Raca« kako kažu tamošnji Mađari), ali još uvek se zna koje su familije poreklom srpske i gotovo svaka od tih familija ima pored svoga imena jedan dodatak pa čak više manje i nadimak, koji podseća na njihovo poreklo. Na primer porodica Keve smatra se danas mađarski, ali verovatno je da se je nekada ženiła sa srpskim porodicama jer ima predikat »rac« i zove se Rackeve. Porodica Keprili, iako se danas smatra čisto mađarskom, mora biti poreklom srpska jer se kaže u predikatu Serb-Kepril, ima čak i takvih porodica, koje se zovu Srb i svaki zna o njima da su poreklom od naše krvi. U arhivama ovoga grada, nalaze se zapisnici iz početka XVIII veka, iz kojih se vidi da se je onda uredovalo na grčkom i na staro-slovenskom jeziku.

Nekadanja mađarska prestolnica u Prekodunavlju, Sekešfehervar (Stolni Beograd), gde su se od 1001 godine do 1526 godine krunisali svi mađarski kraljevi, i gde je car Jovan u novembru 1526 godine proglasio Ivana Zapolju za mađarskog kralja, ima u jednom svome delu nekoliko ulica, koje se i dan danas zovu »Rac-varoš« (Racki grad). Niko danas tamo ne govori naš jezik, ali svako zna koja porodica je poreklom naša, a u katoličkom groblju još uvek ima sasvim žutih oronulih i pohabanih spomenika, na kojima su napisi izrezani slovenski latinicom ili ćirilicom. U današnjoj katoličkoj čisto mađarskoj biskupiji ima nekoliko interesantnih spomenika. Danas se kaže, da su to stari katolički spomenici iz predturskih vremena. Kada međutim čovek pogleda natpise i izradu tih spomenika vidi ćirilicu i čisto vizantsko-srpski stil. U našoj neposrednoj blizini u Segedinu, koji se smatra rasnom prestonicom Mađara, postoji još i dan danas

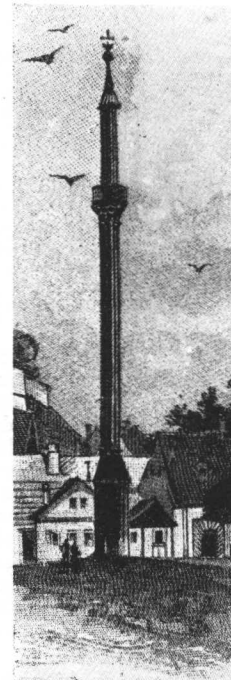
Stara tvrđava u Egeru

jedan ceo kvart koji ima naziv Racka-varoš. Taj kvart je dao nekoliko vrlo uglednih kulturnih radnika nekadanjoj latinsko-mađarskoj kulturi. Na glavnom trgu u Segedinu stoji spomenik katoličkog franjevca Andrije Dugonića, koji je u XVIII veku otvorio prvu latinsku gimnaziju u Mađarskoj i koji je osnovao prvi univerzitetski seminar u Bratislavi. Ovaj Dugonić je pisao latinski i grčki, ali pošto je radio u Mađarskoj, Mađari su ga kasnije proglasili za Mađara. Najstarije mađarsko-literarno udruženje (posle Akademije) nosi njegovo ime. On je u svojim memoarima na više mesta napisao latinski, da potiče de genere rasciensi i u mađarskom narodnom muzeju u Budimpešti leži nekoliko njegovih pesama i drugih radova napisanih na našem starom narečju — ikavštinom. Ima jednu studiju o Gunduliću, u kojoj kaže da ju je samo za to napisao, što i ovaj potiče, de genere rasciensi. U severnome delu Segedina, u takozvanome rackome groblju, ima nekoliko spomenika, koje su Mađari kopirali i odneli u Budimpeštu u mađarski narodni muzej i koji se danas serviraju svetu, kao umetnički proizvodi iz onoga doba Mađarske kada je ona bila pod uticajem Vizantije. A kada čovek pročita natpise, vidi, da potiču iz XVII i XVIII veka i nose naše ime. Jednom reći ništa nemaju zajedničkog sa Vizantijom niti sa Grcima, jer su pisani našim jezikom.

U gradu Egeru na granici Mađarske prema Čehoslovačkoj postojala je sve do poslednjih decenija srpska pravoslavna parohija. Danas tamo niko ne govori naš jezik, i niko se ne smatra »Racom«, ali svi stariji znaju, da je Eger nekada bio potpuno naš. Stara pravoslavna parohija, čiji paroh ne zna ni jednu reč srpskohrvatski, ubraja se u remek-dela stare srpske crkvene umetnosti. Mađari su ovu crkvu kopirali i pretstavljaju je, kao staru vizantisko-romansku umetninu, izradenu u mađarskom duhu. Kada se međutim zagleda u stare arhive, vidi se, da stvar stoji sasvim drukčije. Ova crkva i sve ono, što se ubraja u starinu nosi na sebi žig čisto srpski. I to iz vremena, kada su Srbi preživljavali najstrašnije dane. Kada su Turci u početku XVII veka došli do ovoća grada, tu su provalili krv ravno 50 godina dok nisu na kraju oborili hrišćanske snage i istakli svoju za-

stavu na bedeme grada Egera. Egerska tvrđava je u to vreme bila jedna od najjačih u svetu, a branili su je Srbi i ostali Slaveni, u Mađarskoj i u hrišćanskoj istoriji poznati pod imenom Raci. Srbi su se u to vreme zbili većinom oko ovoća grada, tu se koncentrisala njihova elita, tu je podigla sebi dvorce, kule i crkvene i nadgrobne spomenike savršene umetničke vrednosti.

U Baji i u Pečuju nema te ulice i nema toga predela u okolini, koji ne nosi žig naše

Džamija u Egeru

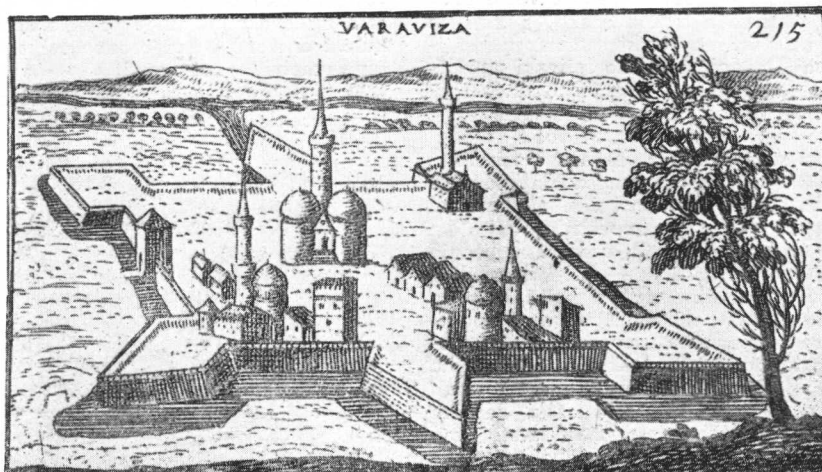
prošlosti. Još i danas se sećaju ljudi u ova dva grada na racke crkve, a groblja se čuvaju, iako se ne upotrebljavaju već više od 60—80 godina, tako da se jasno vidi trag naše civilizacije i naše prošlosti. U Baji je pre 50 godina sve, ono što je u to doba značilo kulturu, bilo naše. Srbi su bili i pismeni

ljudi i činovnici i trgovci i zanatlije, a Bunnjevci ekonomski i poljoprivrednici. U Pečuju ima bezbroj spomenika i tragova našim starim kulama i ustanovama. Sadašnja katolička biskupija, koja je danas čisto mađarska, uređovala je nekada pored latinskoga na našem jeziku »buduć da ovde puk govori samo racki« (navod iz jednog staroga spisa).

O Budimu i o celom njegovom predelu mislimo, da je sada suviše opširno govoriti, jer smo na njegovu kulturno-istorijsku ulogu već ukazali. Dopunjenja i tumačenja radi navodi se samo to, da je cela njegova okolina puna naših etnografskih naziva i uspomena. Na sve strane se kaže u njegovoj okolini »Rac-varoš« »Racput« (racki put) »Racfer-

nastira iz Južne Srbije. Svi natpisi na zidovima, kojima se označuju važniji događaji tvrđave pisani su odnosno urezani ćirilicom. U mađarskom narodnom muzeju ima starih nadgrobnih spomenika, starih tvrđavnih ornamentika, oružja i sveg ovoga što podseća na vreme naše civilizacije na Balkanu, i što po svom karakteru pripada našoj prošlosti i našoj istoriji.

Koliko spomenika imamo u Mađarskoj istoriji najbolje dokazuje još jedan vrlo važan državno-pravni istorijski fakat. Mađari od vankada tvrde, da je njihova kruna, koja nosi ime krune Sv. Stevana, čisto rimska kreacija i da je simbol latinsko rimske civilizacije. Kada se međutim pogleda na tu

talj« (racki kvart) »Racšor (racki kraj) itd. U okolini Đura na granici prema Čehoslovačkoj na Dunavu i danas živi stotine hiljade ljudi, koji kažu da su poreklom Hrvati. Do 1906 godine izlazio je u Đuru jedan naš dnevnik sa kajkavsko-ekavskim narečjem, a pored toga bilo je bezbroj ustanova, koje dokazuju, da se je tamo tek poslednjih decenija pomadario naš elemenat. Još pre 30 godina bilo je ovde nekoliko udruženja koja su nosila imena: »Pučka družba«, »Tamburaški zbor«, »Pivačko društvo«.

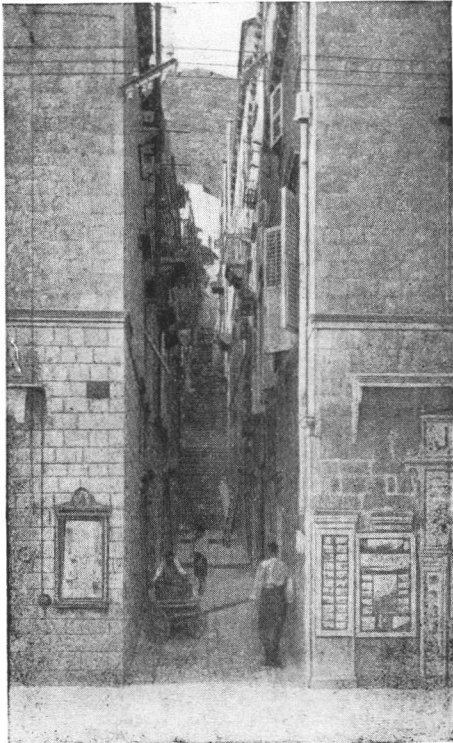
U mađarskom narodnom muzeju ima tri odelenja koja su puna našim stvarima. Mađari nastoje da bi prikriili naše poreklo, i tako rade. Nekadanja najjača tvrđava Janka Sibirina u Vajdahunjadu, koja leži blizu Sibinja u banatskome kraju Rumunije, kopirana je u svojoj prirodnoj veličini i premeta u Budimpeštu, gde sačinjava jedan samostalan kvart, po kojem se danima mora ići da se sasvim pregleda. Izgradnja ove tvrđave njena ornamentika i njena cela struktura prosto je kopija starih srpskih tvrđava i ma-

krunu i kada se vidi što je sve urezano u dijamantske i zlatne ukrase, vidi se da tamo ima i naših reči i ćirilice. Naročito u donjem delu krune stoji nekoliko naših reči napisanih ćirilicom. Na jednom mestu se jasno da čitati reč »Bog« na drugom mestu »Čuva« a na trećem mestu »narod«. Stari ornamentičar koji je izrezao odnosno sastavio ove delove, verovatno je hteo da kaže: Bog čuva narod. U drugome delu krune Sv. Stevana ima takođe stvari, koje ukazuju na staru našu umetnost. Mađari priznaju da u kruni ima ćirilice, ali kažu da je grčka, a naše reči tumače tako, da su tuđeg porekla ali nikako ne priznaju da su zaista naše.

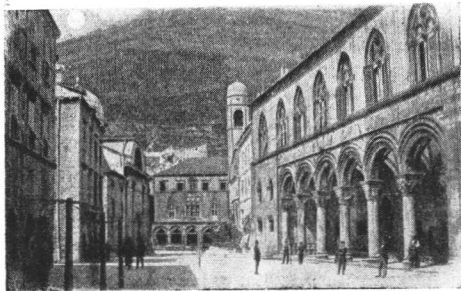
Znatno deo naših starina, koje se polagano gube i koje nestaju u Mađarskoj, nosi na sebi i žig umetnika, koji ih je stvorio. Najveći deo ovih umetnika je stranac: Slaven, Talijan, ali nema među njima ni jednog Mađara. Njihova dela se međutim danas predstavljaju svetlu kao mađarske muzejske i umetničke starine. Naš interes je, a i vrednost ovih starina nalaže, da spasemo što je

naše i što je od vrlo velike istoriske i umetničke vrednosti. Zato bi bilo potrebno, da naši merodavni krugovi porade, da se barem ono spase što još nije propalo.

* Slika s napisom »Varaviza« (215.) koju ovdje priopćujemo pretstavlja crtež virovitičke tvrđave u doba Turaka a uzeta je iz djela: D. Sempliciano Bizozeri, *Notizia particolare dello stato pasato, ac presente de regni d'Vngheria, Croatia e principato di Transilvania*. In Bologna 1686. (vid. str. 246.)

Ulica u Dubrovniku

Knežev dvor u Dubrovniku.

* 23. travnja 1930. održana je IV. glavna godišnja skupština Hrvatskog Starinarskog Društva u Dubrovniku pa je izabran ovaj odbor: Predsjednik: dr. Zvonimir Bjelovučić; potpredsjednik: don Gjuro Krečak; tajnik: dr. fra Bogoljub Velnić; blagajnik: dr. Niko Kisić; čuvar: Ivo Scatolini; članovi strukovnog odbora: dr. Josip Posedel; dr. fra Urban Talijski; Ivo Kunčević. Društvo je vršilo izvjesna iskapanja u Cavtatu, ali uredništvo »Narodne Starine« nije primilo podrobnijih izvještaja, kao ni o ostalom djelovanju društva.

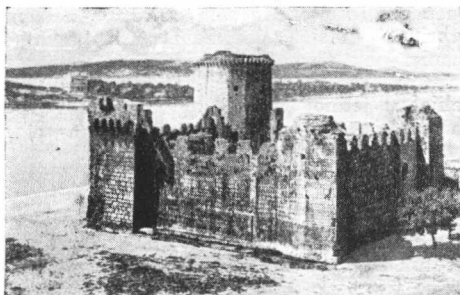
* 18. svibnja 1930. održana je u dvorani općinske vijećnice u Trogiru godišnja skupština kulturnog društva »Radovan«, kojemu je svrha čuvati i sabirati umjetničke starine u Trogiru. Iz zapisnika, što ga je čitao tajnik g. Š. Ivanko, doznajemo, da je društvo kroz prošlu godinu otkrilo grob bana Mladena Šubića u katedrali, postavilo nad grobom novu ploču sa hrvatskim natpisom, a staru ploču sa latinskim epitafijem smjestilo sa strane kapele Sv. Ivana. Na jednom stupu blizu stare grobnice nalazi se na pergameni hrvatski prevod Mladenovog epitafija, tako da će domaći svijet i mnogobrojni turisti iz naših krajeva moći čitati lijepi pjesnički sastavak iz XIV. stoljeća (1348.). Društvo je poduzelo, da na kućama slavnih Trogirana postavi spomen-ploče kao na drugim zgradama, koje su u vezi sa historičkim događajima grada i domovine. »Radovan« vodi trajnu brigu oko Gradskog Muzeja i mnogo je uradio, da se dođe do restauriranja i popravka starodrevne crkve opatije Sv. Ivana Krstitelja, gdje je smješten gradski arheološki muzej. Polje rada je veliko, jer se svake godine u Trogiru nade koji dragocjeni starinski spomenik, važan ne samo za lokalnu povijest, već i za historiju opće civilizacije, što sam dokazuje nedavno otkriveni klasični fragmenat Kairoza. Spomenici pak poznati ilustriraju se i proučavaju se, tako na primjer klasično-helenistički reljef u jednoj maloj sobici Cipikove palače, koji je bio potpuno zaboravljen. »Radovan« se nada, da će nadležne vlasti doći u susret, da ostvari svoj program oko čuvanja starina u Trogiru, tim više što strani učelnjaci pokazuju sve veći interes za ovaj »grad-muzej« na Jadranu. Dosadašnji predsjednik Društva Dr. Andrija Sfarčić zahvalio se na časti, pošto je bio premješten iz Trogira u Split u svojstvu šefa zdravstvenog odjeljenja kod banovine. Dr. Sfarčić pokazao je prema društvu mnogo simpatije i ljubavi, jer je imao umjetničkog ukusa i zanosu za stare spomenike. Na njegovo mjesto izabran je »per aclamationem« novim predsjednikom Dr. Ivo Delalle. Novi pred-

sjednik govorio je, kako je Trogir u prošlim stoljećima, osim izvrsnih historičara dao i vrijednih arheologa, ljudi, koji su znali po znanstvenom sistemu sakupljati klasične ulomke i prepisivati različite natpise. Takav

ljivo sabire, proučava spomenike svoga grada, kopira sve važnije natpise, upotrebljava dakle primitivnu, ali najispravniju metodu, koja konačno vodi do prave znanosti i tako nesvjesno postaje preteča modernih

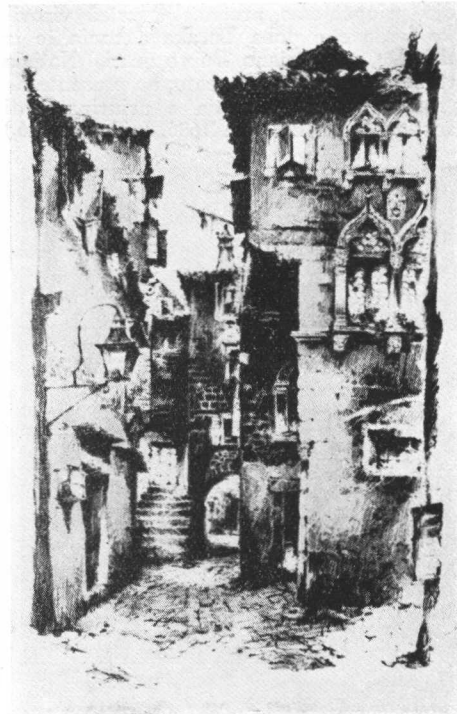

Loggia u Trogiru

Stara tvrđava u Trogiru.

je bio humanista Petar Cipiko otac Korijolana i djed Korijolanovića. Još u XV. stoljeću kad se tek u Italiji pojavio interes za klasičnu arheologiju, ovaj Trogiranin mar-

Vladimir Kirin, Kuća bana Berislavića u Trogiru

arheologa ne samo u Dalmaciji, već i u Evropi. Njegova djela na polju dalmatinske arheologije čuvaju se u glasovitoj biblioteci »Marciana« u Mlecima. Zatim je novi predsjednik govorio o principima, i metodama modernog čuvanja starih spomenika, naglasivši, kako će društvo »Radovan« znati sačuvati nepokvareni umjetnički karakter Trogira, sve njegove osobine, što ga čine tako simpatičnim čitavom učenjačkom i turističkom svijetu. Ime društva »Radovan« je simbolično. Ono označuje arhitekta i skulptora trogirске katedrale. U doba rušenja treba graditi, a ako ne možemo graditi, a ono barem možemo i moramo čuvati.

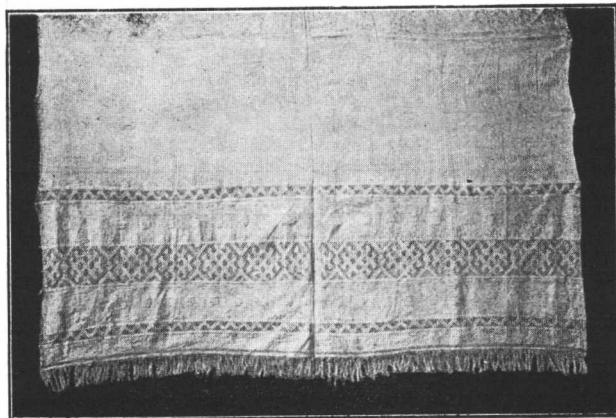
Iza govora, Dr. Delalle predložio je, da se dobročinitelj društva »Radovan«, naime preuzvišeni gospodin Dr. Antun Bauer, nadbiskup zagrebački i metropolita hrvatski proglasi počasnim članom, što je cijela skupština jednoglasno prihvatila, kličući nasljedniku Sv. Augustina Kažotića Trogiranina na

zagrebačkoj stolici: »Živio«. U eventualijama raspravljalo se o raznim pitanjima, što zasijecaju u očuvanje umjetničkog karaktera grada, o postavljanju električnih lampa, o plakatima, o Marmontovu spomeniku itd. Načelnik g. Marin Lušić, koji je bio prisutan na skupštini i koji je kao načelnik, »de jure« član odbora društva obećao je, da

izložba narodnog veziva, nošnje i tkiva. U prvom redu odazvao se iz Zagreba nada sve zaslužni g. S. Berger, ravnatelj Etnografskog Muzeja u Zagrebu. Beogradski su priređivači bili: zavod za unapređivanje spoljne trgovine i Kolo Srpskih Sestara. Najviše je predmeta dala poznata zbirka g. S. Bergera, koji je ovom pri-

Ručna torbica iz domaćeg tkiva.

„Plahet“ (ponjava) iz Hrastelnice

će Općina u svemu biti pri ruci društvu i pomagati ga u izvedbi njegovih planova.

* Mjeseca lipnja 1930. priredena je u Beogradu povodom svesokolskog sleta

redio svoju 100 izložbu: stare seljačke čipke, ručni vez, »toledo«, dijelovi ženskih haljina, narodne rukotvorine ili bar motivi s njih primijenjeni na moderne oprave, sada i u prijašnjim decenijama, narodni kostimi, ve-

zivo na »gobelin-križiče«. Interesantno je konstatovati, ko je još bio zastupan na ovoj beogradskoj izložbi. Beogradsko Žensko Društvo, Ženska Udruga iz Zagreba, Petrinjska Udruga, gđja Moğan iz Zagreba, g. Stj. Šaj-

tako imaju dio svog katastra pred očima te mogu spasavati što se još spasiti dade, a i upozoravati i buditi smisao za svoju disciplinu. Izložbe te vrste, dašto, spadaju više u sferu modernog umjetničkog obrta a manje

Seljakinja iz okolice Obrovca (Dalmacija)

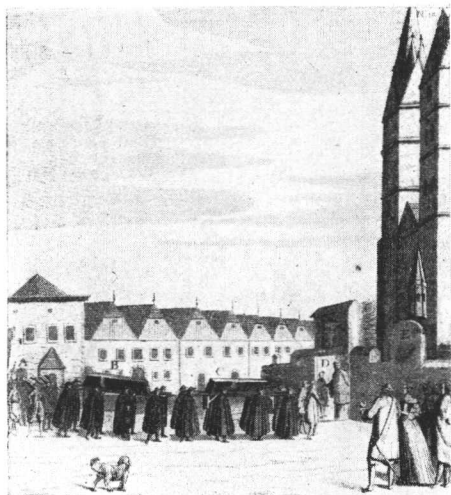
nović s radovima iz Moslavine, g. S. Matavulj iz Šibenika. Kod potonjeg izlagača vidi se također primjena narodnih motiva na ženskim torbicama (tašnama), veznicima za ubruse (solvete), kabanicama (mantlovima), damskim prslucima (vestama) itd. Izložili su nadalje g. Stj. Novosel iz Zagreba stvari iz okoline Markuševca, gđja Ljubica Malešević iz Kistanja, većinom radove primitivnih, nepismenih pastira, koji, navodno, ne umiju brojiti više nego do 10. Još su konačno bile zastupane Pirotska ćilimarska zadruga i Banovinska tkaonica ćilima iz Sarajeva. I ako su ovakve izložbe većinom komercijalnog značaja a i priređene za što bolju prođu do-

maće kućne industrije, ipak one uvelike koriste i interesima etnografije i etnografa, koji su naučnoga karaktera, tek dodira ima.

* Zagrebački »Obzor« donosi u svom 166. br. 22. srpnja 1930. (god. LXXI.) bilješku pod naslovom: Dioba habsburške baštine.

»Ovih dana će u Beču započeti pregovori između Magjarske i Austrije za izručenje privatnog vlasništva Habsburgovaca, osobito u koliko se ono odnosi na Magjarsku. Magjari traže ne samo one starinske predmete, koji su čisto magjarskog porijekla, kao na primjer Corvinae Codices nego i sve

slike i dragocjenosti, koje su Habsburgovci dobili na dar tečajem stoljeća u svom svojstvu kao mađjarski kraljevi. Nadalje Mađjari traže, da im se izdadu sve one umjetnine, koje potiču od mađjarskih porodica Zrinskih, Nadasdy, Frankapan i Rakoczy. Sve to, istina, pripada Mađjarima po mirovnim ugovorima, ali dok se ove stvari nala-

Sprovod Petra Zrinjskoga i Fr. Krste Frankapana u stolnu (sada župnu) crkvu u Wiener-Neustadtu. Po savremenoj slici.

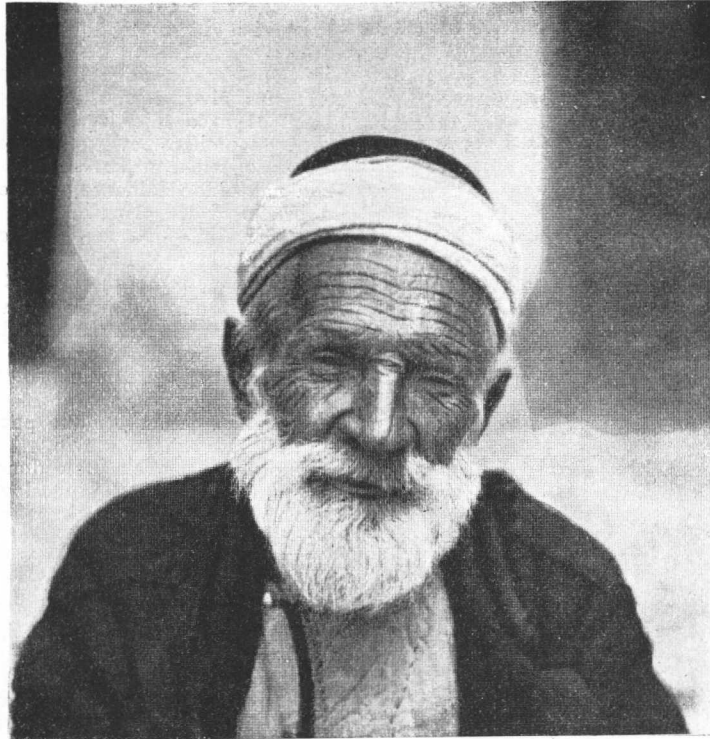
ze u posjedu Austrije, trebala bi Jugoslavija da se zainteresira za veći broj tih starina osobito dragocjenosti obitelji Zrinskih i Frankopana, koje su pripadale hrvatskom, a ne mađjarskom velikaškom staležu.

U svom 204. br. isti list se vraća na istu temu i priopćuje ovu bilješku: »U bečkom umjetničkom muzeju, dvorana 27, nalaze se kalpak i sablja bana Nikole Zrinjskog Sigetskog. Kako Mađjari traže od austrijske vlade izručenje svih historijskih spomenika i relikvija, koji su se nalazili u bivšoj carskoj riznici, biblioteci i muzeju, a odnose se na teritoriju krune Sv. Stjepana, postoji bojazan, da bi mogli doći u posjed i ovih naših hrvatskih relikvija. Bilo bi zbog toga potrebno, da se na vrijeme poduzmu koraci, da bi ovaj kalpak i sablja našeg historičkog junaka i hrvatskoga bana dospjeli k nama i upotpunili muzej Zrinskih, koji na žalost nije još cjelovit, no temelji su mu udareni na gradu Ozlju«.

* U »Danici Ilirskoj« (tečaj II. str. 113. do 114. god. 1836.) priopćio je M. Topalović, Ilir iz Slavonije, za vrijeme svoga boravka

u Beču, ovu narednu pjesmu pod naslovom »Mladim Ilirima«:

Nije lèpo bratjo poljubljena!
 Da naš život u snu probavimo,
 Stvar još naša nije izgubljena,
 Daj da mehko perje ostavimo!
 Da odèlo lahko prikašemo,
 Na nas oklop Minerve vergnemo,
 Da oružje svètlo pripašemo,
 I mač britki — perce — potergnemo.
 Sveta Pravda nek nam serdca veže! —
 Nepazimo što bërbljaju lùde! —
 Sladka nek nas ljubav k rodu steže!
 Nek nas vodi, nek nam zastav bude!
 U razne se podèlimo čete;
 Jedna nek po zračnom svodu gazi,
 Druga gore preotima svete,
 Tretja zemlje na prigode pazi!
 Sto tko bude za se ulovio,
 Kano trudna pčela nek donese!
 (Bog mu njegov trud blagoslovio!)
 Nek u obćem pčelinjaku strese!
 Nehodimo u stranske deržave!
 Nisu l' dosta široke livade?
 Nisu l' naše priatne dubrave?
 U njim cvètja dosta l' neimade?
 O sladje je svom Rodu služiti,
 Vitezove domaće opivat,
 Razlućene sestrice združiti,
 Nje na slogu i ljubav pozivat!
 Ima l' sladja, ima l' gdègod veća,
 Neg' narodu koristiti svomu,
 Ima l' gdègod ponosnia srčca,
 Neg' put k' srći pokazat drugomu?
 Tko nemarnim ovo okom smatra,
 Ljubav roda kom nije godila,
 Bolje mu je da ga proždre vatra,
 Da ga majka nije ni rodila!
 Vèrni sinci slavnoga plemena!
 Nekasnite skupa se složiti,
 Idu dani, prolaze vrèmena,
 Nežalite žertvu položiti!
 Žertvu truda, znoja, sna i blaga,
 Žertvu istog za narod života. —
 Smert bi starim za Dom slatka, draga;
 Zar unuke da čeka sramota? —
 Smerzlog serdca tko je, — pustite ga!
 Al za rodom koga duša boli:
 Njega zovte, učte, gerl'te njega!
 Željno ime nek podpiše doli!
 »Vèrnost Kralju« »Ljubav Domo-
 vine«
 Slava nek su serdca, ustma, peru;
 Tko bi drugo — dol' š njim! — nek pogine!
 Slavsko pleme nezna za nevěru!
 Štono drugi bezzakoni dèli
 Hoće, kane, traže dostignuti;
 Kano pravi junaci i veli,
 Mi na pravih gled'mo, traž'mo putih!
 Neslušajmo bratjo! nepazimo,
 Ako nam tko štogod obećaje,

Tip staroga seoskoga muslimanskoga hodže u Bosni.
(Iz splitske revije „Jugoslovenski Turizam“).

Stěnotverdu věru negazimo,
Ma da zlatne brěgove nam daje!
U janjeta vuk koži oblazi,
Za da koju ovčicu prevari.
Ode mnoga! no skoro opazi,
Da ju ima neprijatelj stari!
Ova bajka, mlada bratjo! kaže,
Da izvansko ruho negledamo,
Jerbo vara, zavadja i laže;
Bajka veli, da s' varat nedamo!!!

* Privatni promicatelji Etnografskog muzeja u Zagrebu:

Dr. Leander Brozović, sreski veterinar, Kutina: »pisk« za »sopilo« iz N. Vindolskog, čizmice starinske za žene iz Osekova, slika na staklu — Madona (iz Povilja).

Prof. Vladimir Tkalčić upravnik Etnografskog muzeja, Zagreb: zemljana posudica za vodu iz okolice Barcelone.

Prof. Vladimir Tkalčić, upravnik Etnografskog muzeja, Zagreb; tri »herodeša« (pletene šibe), solenka mala pastirska iz Zagrebačke gore, staro crkveno vezivo.

Ivan Tkalčić, učenik IV. razr. grad. škole u Zagrebu: kutija od savijene jelovine iz Slovenije.

* Umoljava nas župni ured u Glogovnici da ispravimo navod očito lapsus calami u 16. sv. N. S. (VII. str. 80). »Novi oltar, ogavni tirolac postavljen uz stari oltar, da se vidi natražnjaštvo rada bez duše«. To da se ne tiče i da nije slučaj u Sv. Jeleni Koruškoj župa Glogovnica, nego svakako crkve Majke Božje Koruške (i župne crkve u Križevcima k tome).

„NARODNA STARINA“ sv. 22., IX. knj., 2. br.

U ZAGREBU, 1. X. 1930.

VLASNIK, GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:

Dr. JOSIP MATASOVIĆ

PROF. UNIV. U SKOPLJU.

TISAK „TIPOGRAFIJA“ D. D., ZAGREB